

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะเป็นการสรุปผลการวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานของศึกษาธิการอำเภอ เขตการศึกษา 11 โดยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานของศึกษาธิการอำเภอ เขตการศึกษา 11
2. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานของศึกษาธิการอำเภอ เขตการศึกษา 11

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ศึกษาธิการอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 11 จำนวน 79 คน โดยแบ่งแยกดังนี้
 - 1.1 ประชากรในการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์และศึกษาเอกสาร ศึกษาธิการอำเภอและกิ่งอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 จำนวน 19 คน จาก 79 คน
 - 1.2 ประชากรที่ใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ศึกษาธิการอำเภอและกิ่งอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 จำนวน 60 คน ที่เหลือจากการสัมภาษณ์ ตามข้อ 1.1
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง และแบบศึกษาเอกสาร
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือจากศึกษาธิการ-
เขต เขตการศึกษา 11 ทำหนังสือถึงศึกษาธิการอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา
11 เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์และศึกษาเอกสาร
นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นการส่วนตัวไปยังศึกษาธิการอำเภอ
และกิ่งอำเภออีกทางหนึ่งด้วย

3.2 การสัมภาษณ์และศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์และศึกษา
เอกสารด้วยตนเอง

3.3 แบบสอบถาม ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังประชากร และ
ให้ส่งกลับคืนมายังผู้วิจัยโดยทางไปรษณีย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลส่วนตัว ใช้วิธีหาค่าร้อยละและเสนอในรูปตารางประกอบ
คำบรรยาย

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานของศึกษาธิการอำเภอ
ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอในรูป
ตารางประกอบคำบรรยาย

4.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสาร ใช้วิธีจัดอันดับความถี่และ
หาค่าร้อยละ และนำเสนอโดยการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ให้สัมภาษณ์
ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า

จากผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นศึกษาธิการอำเภอและ
กิ่งอำเภอเป็นเพศชาย 78 คน เป็นเพศหญิง 1 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง
35 ถึง 44 ปี และดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นดำรงตำแหน่ง

ศึกษาธิการประจำกิ่งอำเภอ หากพิจารณาจำแนกตามวุฒิการศึกษา ปรากฏว่าส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีเพียงเล็กน้อยที่มีวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี และส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งมาแล้วระหว่าง 1 - 5 ปี

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานของศึกษาธิการอำเภอ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารงานของศึกษาธิการอำเภอ งานบริหารทั่วไป และงานวิชาการและกิจกรรมการศึกษา ปรากฏผลดังนี้

1. สภาพงานบริหารทั่วไป

1.1 สภาพการจัดสำนักงาน

ผลการวิจัยพบว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอส่วนใหญ่ตั้งอยู่ ณ ที่ว่าการอำเภอ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเพียง 2 คน การจัดสำนักงานได้จัดทำป้ายประกาศและป้ายนัดหมาย

1.2 สภาพการประชาสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอได้จัดประชาสัมพันธ์ และให้บริการ ส่วนใหญ่ให้คำปรึกษาหารือแก่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ

1.3 สภาพงานการศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอส่วนใหญ่ได้จัดทำทะเบียนวัด จัดถวายความรู้แก่พระภิกษุ สามเณร และออกปฏิบัติงานพระธรรมทูต

1.4 สภาพงานศึกษานอกโรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่า งานการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งสำนักงานศึกษาธิการอำเภอจัดและอยู่ในความรับผิดชอบ ส่วนใหญ่ได้แก่ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และได้ออกตรวจเงินเหตงานการศึกษานอกโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่

1.5 สภาพงานการเงินบัญชีและพัสดุ

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ได้จัดทำเอกสารการเงิน ทะเบียนวัสดุ ครุภัณฑ์ ถูกต้องเป็นปัจจุบันครบทุกอำเภอ เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่จัดได้เหมาะสม ส่วนสิ่งที่ขาดและต้องการมากที่สุด ได้แก่ เครื่องพิมพ์ดีด

1.6 สภาพงานการเจ้าหน้าที่

ผลการวิจัยพบว่า จำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ยังไม่เหมาะสมกับปริมาณที่อยู่ในความรับผิดชอบ ส่วนใหญ่ต้องการเพิ่มอีก 2 คน การที่แนะนำบุคลากรในสำนักงานส่วนใหญ่จัดประชุมประจำเดือนเพื่อชี้แจงและนิเทศงาน

1.7 สภาพงานโรงเรียนเอกชน

ผลการวิจัยพบว่า งานโรงเรียนเอกชนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ ศึกษาธิการอำเภอส่วนใหญ่ได้ออกตรวจนิเทศโรงเรียนเอกชน

1.8 สภาพงานคุรุสภา

ผลการวิจัยพบว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอได้จัดทำทะเบียนสมาชิกคุรุสภา ช.พ.ค., ช.พ.ส.

1.9 สภาพงานพิธีการ

ผลการวิจัยพบว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอรับผิดชอบส่วนใหญ่ได้แก่ การจัดนิมนต์พระ รองลงมาได้แก่ จัดหาจตุปัจจัย เครื่องไทยธรรม

2. สภาพงานวิชาการและกิจกรรมการศึกษา

2.1 สภาพการรวบรวมข้อมูลทางการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอได้จัดเก็บข้อมูลทางการศึกษาไว้ทุกอำเภอ

2.2 สภาพการจัดทำแผนปฏิบัติการ ปฏิทินปฏิบัติงานและจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอได้จัดทำแผนปฏิบัติการและปฏิทินปฏิบัติงานทุกอำเภอ และส่วนใหญ่ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา

2.3 สภาพการวิเคราะห์ การใช้ และขอตั้งงบประมาณ

ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ การใช้ และขอตั้งงบประมาณ

2.4 สภาพการติดตามและรายงานผล

ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ได้ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ได้จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา และส่วนใหญ่ ในรอบปีที่แล้ว มีผู้บังคับบัญชามาตรวจเยี่ยมสำนักงาน

2.5 สภาพงานกีฬา ลูกเสือ เนตรนารี

ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ได้ดำเนินการจัดแข่งขันกีฬานักเรียนประจำปี ได้ดำเนินการจัดแข่งขันกีฬาเยาวชน ประชาชน ได้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการลูกเสืออำเภอ และส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการจัดอบรมลูกเสือชาวบ้าน

2.6 สภาพงานพัฒนาชนบท/งานความมั่นคงแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอได้ปฏิบัติงานพัฒนาชนบททุกตำบล และส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติงานป้องกันและแก้ปัญหา ยาเสพติดให้โทษ

ตอนที่ 3 ปัญหาการบริหารงานของศึกษาธิการอำเภอ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการบริหารงานของศึกษาธิการอำเภอ งานบริหารทั่วไป งานวิชาการ และกิจกรรมการศึกษา ปรากฏผลดังนี้

3.1 ปัญหาการบริหารงานของศึกษาธิการอำเภอ เมื่อเรียงลำดับปัญหาทั้งงานบริหารทั่วไป งานวิชาการ และกิจกรรมการศึกษา จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ งานบริหารทั่วไป คือ ปัญหางานการศึกษานอกโรงเรียน ปัญหางานการศาสนา ปัญหาการจัดสำนักงาน ปัญหางานการเจ้าหน้าที่ ปัญหางานโรงเรียนเอกชน ปัญหาการประชาสัมพันธ์ ปัญหางานคณิสสร และปัญหางานการเงิน บัญชีและพัสดุ งานวิชาการ และกิจกรรมการศึกษา คือ ปัญหาการติดตามและรายงานผล ปัญหาการจัดแผนพัฒนา

การศึกษา ปัญหาการรวบรวมข้อมูลทางการศึกษา งานกิจกรรมการศึกษา คือ ปัญหา งานพัฒนาชนบท ปัญหางานกีฬา ลูกเสือ เนตรนารี และปัญหางานความมั่นคง แห่งชาติ

3.2 เมื่อวิเคราะห์ปัญหาในแต่ละงาน ตามความคิดเห็นของ ศึกษานิเทศก์อำเภอและกิ่งอำเภอ ทั้งผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ให้การสัมภาษณ์ พบว่ามี ปัญหา มาก ได้แก่

3.2.1 ปัญหาการบริหารทั่วไป

3.2.1.1 การจัดสำนักงาน มีปัญหาในเรื่อง เกี่ยวกับงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดซื้อวัสดุมาใช้ในการจัดสำนักงาน สถานที่คับแคบ ไม่สามารถจัดตามแผนผังที่กำหนดไว้ได้ และบุคลากรไม่มีความรู้ความสามารถในการจัด สำนักงาน

3.2.1.2 การประชาสัมพันธ์ มีปัญหาในเรื่อง การจัดระบบข้อมูล และเอกสารเพื่อบริการ แก่ผู้มาติดต่อไม่เป็นระบบ ทำให้ไม่สะดวกต่อ การให้บริการ และสำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอขาดวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการผลิต เอกสารประชาสัมพันธ์

3.2.1.3 งานการศึกษา มีปัญหาในเรื่อง งาน พระธรรมทูต ไม่มีงบประมาณสนับสนุน งบประมาณที่จัดสรรเพื่อใช้ในการศาสนา ดึกอบรม พระภิกษุสามเณร ให้มีความรู้ความสามารถยังไม่เหมาะสม และการพิจารณา สร้างวัด ตั้งวัดลาซา

3.2.1.4 งานการศึกษาออกโรงเรียน มีปัญหา มาก ในเรื่องที่ทำหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านขาดการเอาใจใส่ดูแลจากคณะกรรมการ การส่ง หนังสือไปให้ที่อ่านล่าช้า การชี้แจงและการกำหนดแนวทางปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนไม่ชัดเจน การแจ้งโครงการและงบประมาณให้อำเภอดำเนินการล่าช้า ไม่สามารถปฏิบัติได้ตามเวลาที่กำหนด

3.2.1.5 งานการเงิน บัญชีและพัสดุ มีปัญหาในเรื่องงบประมาณ ค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ และค่าใช้สอยจัดสรรให้ไม่เพียงพอ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีอยู่หมดอายุใช้งาน ชำรุดเสียหาย

3.2.1.6 งานการเจ้าหน้าที่ที่มีปัญหาในเรื่อง จำนวนเจ้าหน้าที่ของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอไม่สอดคล้องกับปริมาณที่รับผิดชอบ

3.2.1.7 งานโรงเรียนเอกชน มีปัญหาเกี่ยวกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ไม่ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้ดำเนินการส่งเสริมงานวิชาการสำหรับโรงเรียนเอกชน มีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการออกตรวจเยี่ยมและนิเทศ การปฏิบัติงานของโรงเรียนเอกชน

3.2.1.8 งานคุรุสภา มีปัญหาเรื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้แจ้งและชี้แจงให้ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับงานคุรุสภา และเรื่องที่อำเภอแจ้งให้ทราบ คณะกรรมการคุรุสภายังไม่เข้าใจบทบาทของงานคุรุสภา

3.2.1.9 งานพิธีการ มีปัญหาในเรื่องขาดยานพาหนะที่จะให้เจ้าหน้าที่นำไปใช้ในการจัดหาและเตรียมอุปกรณ์มาใช้ในงานพิธีการ อำเภอไม่ได้จัดงบประมาณ เพื่อดำเนินการนั้น ๆ ไว้โดยเฉพาะ ต้องขอบริจาคจากส่วนราชการต่าง ๆ

3.2.2 ปัญหางานวิชาการและกิจกรรมการศึกษา

3.2.2.1 การรวบรวมข้อมูลทางการศึกษา มีปัญหาในเรื่องขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดเก็บข้อมูลและจัดทำสถิติข้อมูลทางการศึกษา บางประเภทที่โรงเรียนสำรวจไม่ตรงตามความเป็นจริง

3.2.2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการ ปฏิทินปฏิบัติงานมีปัญหาในเรื่องจังหวัดแจ้งยอดงบประมาณให้อำเภอดำเนินการล่าช้า ไม่สามารถกำหนดโครงการในแผนปฏิบัติการได้ ไม่มีงบประมาณดำเนินการตามโครงการที่กำหนดในแผนปฏิบัติการ

3.2.2.3 การจัดแผนพัฒนาการศึกษา มีปัญหามากในเรื่องหน่วยงานทางการศึกษาไม่ได้จัดงบประมาณสนับสนุนในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาไม่ให้ความสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษา

3.2.2.4 การวิเคราะห์ การใช้และขอตั้งงบประมาณมีปัญหา
มากในเรื่อง อำนาจของศึกษาธิการอำเภอในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาไม่ชัดเจน
ขาดกฎหมายรองรับ ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ การใช้และขอตั้งงบประมาณ
สถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาไม่ได้เสนอโครงการ แผนงานและงบประมาณที่
ได้รับให้สำนักงานศึกษาธิการอำเภอทราบ กรมหรือจังหวัดไม่ได้แจ้งยอดการจัดสรร
งบประมาณที่จัดสรรให้สถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ ผ่าน
สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ผู้บังคับบัญชาไม่เห็นความสำคัญในการปฏิบัติงานด้านนี้

3.2.2.5 งานวิชาการ มีปัญหามากในเรื่อง สำนักงาน
ศึกษาธิการอำเภอ ขาดบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ การจัดแนะแนวการศึกษา
และอาชีพ อำเภอไม่สามารถดำเนินการได้เพราะขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถใน
การแนะแนว และขาดงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน การนิเทศและติดตามผล
กระทำไม่ได้ทั่วถึง เนื่องจากระยะทางไกลและกันดาร

3.2.2.6 การติดตามผลและการรายงานผล มีปัญหามากใน
เรื่องแผนงาน โครงการของสถานศึกษาไม่ได้รวบรวมไว้ที่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ
โครงสร้างการบริหาร การศึกษาเป็นอุปสรรคในการตรวจติดตามและรายงานผล: ขาด
เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการติดตามประเมินผล ผู้บริหาร
สถานศึกษาไม่ยอมรับอำนาจการตรวจ ติดตามผลของศึกษาธิการอำเภอ

3.2.2.7 งานกีฬา ลูกเสือ เนตรนารี มีปัญหามากในเรื่อง
กองลูกเสือส่งเงินบำรุงประจำปีล่าช้า อำเภอไม่ได้ประชุมคณะกรรมการลูกเสืออำเภอ
เพื่อวางแผนปฏิบัติงานในรอบปี งบประมาณสนับสนุนการแข่งขันกีฬาประจำปีเบิกจ่ายล่าช้า
กิจการลูกเสือไม่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้บังคับบัญชาไม่เห็นความสำคัญ

3.2.2.8 งานพัฒนาชนบท มีปัญหามากในเรื่อง ระบบราชการ
ไม่เอื้ออำนวย แต่ละกระทรวง ทบวง กรม ต่างก็ปฏิบัติ จัดทำ ไม่ประสานงานกัน
เท่าที่ควร

3.2.2.9 งานความมั่นคงแห่งชาติ มีปัญหามากในเรื่อง
ศึกษาธิการอำเภอขาดขวัญและกำลังใจปฏิบัติงานตามโครงการพิเศษ เนื่องจากไม่มี

งบประมาณสนับสนุน ผู้บังคับบัญชาไม่เห็นความสำคัญของงานตามโครงการพิเศษอื่น ๆ
ที่ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบสภาพและปัญหาการบริหารงานของ
ศึกษาธิการอำเภอ เขตการศึกษา 11 สาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาดังสรุป
ประเด็นสำคัญและนำมาอภิปราย ดังนี้

1. งานบริหารทั่วไป

1.1 งานจัดสำนักงาน จากการวิจัย พบว่า มีปัญหาในเรื่องสถานที่คับแคบ
ไม่สามารถจัดตามแผนผังกำหนดไว้ได้ ปัญหาดังกล่าวสาเหตุเนื่องมาจากสำนักงาน
ศึกษาธิการอำเภอส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ซึ่งอยู่รวมกับส่วนราชการ
ต่าง ๆ บนที่ว่าการอำเภอ โดยได้รับส่วนแบ่งส่วนพื้นที่บนที่ว่าการอำเภอใช้เป็นสถานที่
ปฏิบัติงานไม่มากนัก เนื่องจากขณะนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการปรับปรุง
โครงสร้างใหม่ของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ในกรณีนี้จะต้องมีอัตราบุคลากร วัสดุ
ครุภัณฑ์ เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้สำนักงานศึกษาธิการอำเภอคับแคบไม่เหมาะสมในการ
ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุปัญญา กิตติวิสาร (2530) พบว่า ที่ตั้ง
ของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ตั้งอยู่ในอาคารเดียวกันกับที่ว่าการอำเภอ ทำให้การ
จัดสำนักงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะเป็นห้องเล็ก ๆ การจัดสำนักงานมีความ
สำคัญต่อการบริหารงานมาก นอกจากความสวยงามและความเป็นระเบียบเรียบร้อยแล้ว
ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำงานและผู้มาติดต่อรู้สึกประทับใจแล้ว การจัดสำนักงานที่ดีจะเป็น
ประโยชน์ต่อการบริหารงานหลายประการ เช่น ทำให้งานผ่านไปยังเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง
เป็นชั้น ๆ ไม่ต้องย้อนกลับไปได้กลับมา การติดต่องานคล่องแคล่ว การควบคุมบังคับบัญชา
และการสั่งงานกระทำไ้สะดวก อาคารสถานที่ของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอปัจจุบัน
อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องปรับปรุงพัฒนาโดยเร่งด่วน เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่
ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้กำหนดขึ้นในปัจจุบัน

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายเร่งด่วนด้วยการเร่งรัดพัฒนาสำนักงานศึกษาธิการอำเภอให้มีศักยภาพสามารถปฏิบัติงานรองรับหน้าที่และความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายจะปรับปรุงส่วนอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์และอัตรากำลังให้มีความพร้อมและเพียงพอในการปฏิบัติงานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ จะพัฒนาและปรับปรุงสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ/กิ่งอำเภอ ทั้ง 729 แห่ง (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2533) ให้ครบตามเป้าหมายในระยะเวลา 4 ปี (ปี 2532-2534) โดยจัดให้มีการก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ เป็นสำนักงานการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมอำเภอ โดยมีเกณฑ์ ขนาดและลักษณะการใช้สอย ดังต่อไปนี้

1. คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย ตามบทบาทหน้าที่ของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เป็นสำคัญ
2. ให้อยู่ในลักษณะที่ประหยัด
3. ถ้าเป็นไปได้ใหม่สัญลักษณ์แสดงออกว่าเป็นสำนักงานการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม
4. พิจารณาค่าเงินการก่อสร้างในอำเภอที่มีสถานที่หางานคับแคบและได้พัฒนาสถานที่ไว้แล้วเป็นลำดับแรก

1.2 การประชาสัมพันธ์และบริการ จากการวิจัยพบว่า มีปัญหาในเรื่องการจัดระบบข้อมูลและเอกสารเพื่อบริการแก่ผู้ที่มาติดต่อ ไม่เป็นระบบทำให้ไม่สะดวกต่อการให้บริการ ปัญหาดังกล่าว สาเหตุเนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ในการจัดเก็บเอกสาร ข้อมูล ขาดแคลนทรัพยากรเพื่อนำมาใช้ในการจัดข้อมูลซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โสฬส สิงห์ขวา (2527) ที่พบว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการเก็บข้อมูล ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ การจัดเก็บข้อมูลและเอกสาร เป็นงานที่สำคัญที่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอต้องจัดทำ โดยจัดเอกสารตามระเบียบสารบรรณและตามลักษณะงาน โดยคำนึงถึงผู้ปฏิบัติงานและผู้มารับบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องคำนึงว่าสำนักงานศึกษาธิการอำเภอมีฐานะเป็นกระทรวงศึกษาธิการและองค์กรกลางในอำเภอหรือกิ่งอำเภอ การสร้างศักดิ์ศรีให้เกิดแก่สำนักงานศึกษาธิการ-

อำเภอ จึงเป็นความจำเป็นไม่ว่าจะเป็นการจัดระเบียบและพัฒนาสำนักงานให้มีความ
สง่างามและงดงาม และมีความพร้อมในการปฏิบัติงาน และให้บริการจะเป็นแรง
ดึงดูดใจ ศรัทธาและการยอมรับให้เกิดแก่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ (สำนักงาน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

1.3 งานการศึกษา จากการวิจัยพบว่า มีปัญหาในเรื่อง งานพระธรรม-
ทูต ไม่มีงบประมาณสนับสนุน และการพิจารณาสร้างวัด ตั้งวัดล่าช้า ซึ่งสอดคล้องกับ
ผลการวิจัยของ โสฬส สิงห์ขวา (2527) ที่พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการออกปฏิบัติงาน
ร่วมกับพระธรรมทูต ไม่มีงบประมาณสนับสนุน และปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ในการขออนุญาตสร้างวัด ตั้งวัด ย้ายวัด รวมวัด ยุบเลิกวัดและขอพระราชทาน
วิสุงคามสีมาปฏิบัติงานล่าช้า

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า งานพระธรรมทูตเป็นงานที่ฝ่ายอาณาจักร
หรือฝ่ายราชการต้องให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์ ดำเนินการอย่างจริงจัง การดำเนินงาน
จะได้ผลดีและมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีงบประมาณสนับสนุน การขาดงบประมาณ
สนับสนุนหรือได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ จะทำให้การปฏิบัติงานพระธรรมทูตขาดความ
คล่องตัว และไม่เกิดผลดีเท่าที่ควร เพราะงบประมาณเป็นทรัพยากรการบริหารที่สำคัญ
อย่างหนึ่ง

ในการแก้ปัญหาดังกล่าว จากการวิจัยพบว่า ผู้ให้การสัมภาษณ์
ได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาให้อำเภอ จังหวัด จัดทำโครงการเสนอของบประมาณจาก
กรมการศึกษา ขอความร่วมมือจากส่วนราชการ หน่วยงาน ภาคเอกชน สนับสนุน
ค่านางประมาณและยานพาหนะ ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาสร้างวัด ตั้งวัดล่าช้า นั้น
ผู้ให้การสัมภาษณ์ได้เสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา โดยขอให้ทางกรมการศึกษาลดขั้นตอน
รายการบางอย่างลง พร้อมทั้งจัดทำเอกสารเผยแพร่

1.4 งานการศึกษาออกโรงเรียน จากการวิจัยพบว่า มีปัญหาในเรื่อง
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ชาวกรเอาใจใส่ดูแลจากคณะกรรมการ การส่งหนังสือ-
พิมพ์ล่าช้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภาคย์ กลิ่นบุญชัย (2528) พบว่า ปัญหา

การปฏิบัติงานการศึกษาออกโรงเรียน มีปัญหาในการปฏิบัติ ได้แก่ งานที่อ่านหนังสือ ประจำหมู่บ้าน ศึกษาธิการอำเภอ ประสบปัญหาในการจัดประชุมคณะกรรมการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ทั้งนี้เป็นเพราะคณะกรรมการที่อ่านหนังสือมีภาระกิจประจำต้องไปปฏิบัติ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านแต่ละแห่งมีคณะกรรมการดำเนินงานไม่เกิน 7 คน บางแห่งประสบความล้มเหลว ประชาชนไม่สนใจไปใช้ประโยชน์เท่าที่ควร หนังสือวางกระจัดกระจาย ที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ขาดการเอาใจใส่ ดูแลจากคณะกรรมการ ดังนั้นการพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ต้องพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความเหมาะสม มีความพร้อมและเป็นผู้ที่ยอมเสียสละ และเห็นคุณค่าความสำคัญของที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน มีความสมัครใจในการทำงานนี้

อย่างไรก็ตามแนวทางแก้ปัญหาในเรื่องที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านและการส่งหนังสือพิมพ์ล่าช้า ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญ ของที่อ่านหนังสือ โดยไปพบปะกับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะกรรมการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ควรคำนึงความสะดวกในเรื่องของการส่งหนังสือจากร้านไปยังที่อ่าน ต้องตั้งอยู่ที่ใกล้เคียงหรือเส้นทางที่รถประจำทางผ่าน จัดประชุมคณะกรรมการให้รู้ถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ และให้คณะกรรมการมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเชิญเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำ ให้กำลังใจแก่คณะกรรมการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านตามโอกาสอันควร

1.5 งานการเงิน บัญชีและพัสดุ จากการวิจัยพบว่า มีปัญหาในเรื่อง งบประมาณค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ และค่าใช้จ่ายที่จัดสรรให้ไม่เพียงพอ วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่มีอยู่หมดอายุใช้งาน ชำรุดเสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัลยา รัตนบรรพต (2512) พบว่า ศึกษาธิการอำเภอภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัญหา ขาดอุปกรณ์ เครื่องใช้สำนักงาน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โสฬส สิงห์ขวา (2527) ที่พบว่า ปัญหาการบริหารงานของศึกษาธิการอำเภอ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาทางด้านธุรการ ข้อที่จัดว่าเป็นปัญหามาก ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในสำนักงาน และตรงกับความคิดเห็นของ พะนอม แก้วกำเนิด (2529) ที่กล่าวว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ได้รับงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์น้อยมาก ลำพังเพียงแต่การปฏิบัติงานประจำก็ต้องใช้

ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างระมัดระวัง และในขณะที่เดียวกันก็ต้องทำหน้าที่
ประสานงาน บริกรารให้แก่หน่วยงานของสถานศึกษาภายในท้องถิ่นแล้ว ยิ่งทำให้
งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ได้รับไม่เพียงพอ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมก็หมดอายุใช้งาน
ชำรุด เสียหาย การไต่หัดแทนมากเป็นจำนวนมาก

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การบริหารงานใด ๆ จะให้ได้ผลอย่าง
จริงจัง ต้องมีความพร้อมในปัจจัยการบริหาร อันได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของและ
วิธีจัดการ การขาดงบประมาณสนับสนุนหรือได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ จะทำให้การ
ปฏิบัติงานต่าง ๆ ขาดความคล่องตัว การบริหารงานไม่สามารถดำเนินไปได้อย่าง
ราบรื่นและได้ผล ทำให้เกิดความสูญเปล่าหรืออาจล้มเหลวในที่สุด

ปัญหาคำถามการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอนี้ แม้ว่าใน
ข้อเท็จจริงจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกส่วนราชการ แต่สำหรับบางหน่วยงาน ปัญหา
ดังกล่าวมีส่วนที่เกิดจาก วิธีการจัดสรรงบประมาณไม่เหมาะสมด้วย ดังผลสรุปจากแบบ
สัมภาษณ์ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ได้ระบุสาเหตุประการหนึ่งว่า การจัดสรรงบประมาณให้อำเภอ
ไม่มีหลักเกณฑ์ ไม่ใช่ข้อมูลประกอบการพิจารณาที่เหมาะสมกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ

ในการแก้ปัญหาดังกล่าว จากการวิจัยพบว่า ผู้ให้การสัมภาษณ์
ได้เสนอแนะในการจัดสรรงบประมาณให้อำเภอ จังหวัด ควรใช้ข้อมูลในการประกอบ
การพิจารณาอย่างมีหลักเกณฑ์ให้เหมาะสมกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ

สำหรับผู้วิจัยมีความเห็นว่า การใช้จ่ายเงินงบประมาณทุกด้าน
ควรใช้จ่ายตามกำลังงบประมาณที่มีอยู่ให้ได้ประโยชน์สูงสุด โดยผู้บริหารพึงระลึกอยู่เสมอ
ว่า จะมีแผนการใช้จ่ายเงินที่มีอยู่เพียงจำกัดอย่างไร จึงจะทำให้เกิดการประหยัดที่สุด
แต่ยังเกิดประโยชน์มากที่สุด

1.6 งานการเจ้าหน้าที่ จากการวิจัยพบว่า มีปัญหาจำนวนเจ้าหน้าที่
ของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอไม่สอดคล้องกับปริมาณรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย
ของ โสฬส สิงห์ขวา (2527) พบว่า จำนวนเจ้าหน้าที่ของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ
ไม่สอดคล้องกับปริมาณ และคังที่ คุษฎี วงศ์ศิษร (2529) กล่าวว่า เมื่อพิจารณา
บุคลากรหลักของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอที่มีอยู่ในขณะนี้ ส่วนใหญ่จะมี 3-5 คนเท่านั้น

ไม่ได้เพิ่มตามอัตราของปริมาณงาน อัตรากำลังในสำนักงาน ศึกษาธิการอำเภอปกติ จะมีอยู่ 4 อัตรา คือ ศึกษาธิการอำเภอ 1 คน ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอ 1 คน เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี 1 คน และเจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คน เมื่อเทียบกับงานที่รับผิดชอบ บุคลากรมีน้อยมาก (สุบัญญัติ กิตติวิสาร, 2530) ตามโครงสร้างของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ แบ่งงานออกเป็น 2 งาน ได้แก่ งานบริหารทั่วไป งานวิชาการและกิจการกรมการศึกษา ปฏิบัติงานในลักษณะศูนย์ 3 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลสถิติและวางแผน ศูนย์บริการและประสานงาน ศูนย์ติดตามและประเมินผล จากการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา จะพบว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอยังไม่สามารถปฏิบัติงานในลักษณะของศูนย์ 3 ศูนย์ได้ ซึ่งสาเหตุของปัญหาที่สำคัญ เพราะขาดอัตรากำลังบุคลากร ที่จะปฏิบัติงาน ได้ครอบคลุมลักษณะงาน 3 ศูนย์ได้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

ในการแก้ปัญหาดังกล่าว จากการวิจัยพบว่า ผู้ให้การสัมภาษณ์ได้เสนอแนวทางแก้ปัญหา ให้สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกำหนดกรอบอัตรากำลังของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอให้เหมาะสมกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ ชี้แจงลักษณะงานของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติและรับผิดชอบ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดอัตรากำลังได้เข้าใจ และประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) กรมสามัญศึกษา เพื่อขอยืมครุมาช่วยราชการที่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอไปพลางก่อน

นอกจากปัญหาด้านปริมาณของบุคลากรแล้ว ยังมีปัญหาด้านคุณภาพของบุคลากรด้วย จากการวิจัยพบว่า ข้าราชการสำนักงานศึกษาธิการอำเภอขาดการฝึกอบรมสัมมนา ให้มีความรู้ ทันต่อเหตุการณ์ วิธีการพัฒนาบุคลากรในสำนักงานส่วนใหญ่ จัดประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจงและนิเทศงาน บุคลากรในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือครูที่มาช่วยราชการก็ ขาดการพัฒนาเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการเตรียมฝึกอบรมก่อนที่จะมาปฏิบัติงาน จึงทำให้การทำงานเป็นลักษณะที่ลองผิดลองถูก หรือให้เรียนรู้ไปจากการทำงาน และไม่มีการฝึกอบรมในระหว่างประจำการ (In-Service Training) รับฟังนโยบายมากกว่าที่จะเป็นการพัฒนาคุณภาพ (พะยอม แก้วกำเนิด, 2527)

วิธีการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสมคือ การฝึกอบรมในระยะ
ประจำการ (In-service Training) ซึ่งอาจทำได้หลายรูปแบบ หลายวิธีการ
ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งภายในหน่วยงานหรือภายนอกหน่วยงาน รูปแบบและ
วิธีการพัฒนาบุคลากรที่ศึกษาธิการอำเภอสามารถดำเนินการได้เช่น การอบรมปฐมเทศ
(Orientation) การฝึกอบรมโดยลงมือทำงาน (On-the job training)
การให้ไปศึกษานอกเวลาทำงานหรือในเวลาบางส่วนของการทำงาน (Out side Courses)
การให้ไปศึกษาต่อหรือศึกษาเพิ่มเติม (Retraining or upgrading) การอบรม
ปฏิบัติการ (Work shop) และการอบรมสัมมนา (Seminar)

ในการแก้ปัญหาดังกล่าว จากการวิจัยพบว่า ผู้ให้การสัมภาษณ์
ได้เสนอแนะ ให้อำเภอ จังหวัด จัดทำโครงการอบรมสัมมนาข้าราชการสำนักงานศึกษาธิการ
อำเภอร่วมกัน โดยจัดสรรงบประมาณของแต่ละอำเภอจัดอบรมสัมมนาร่วมกัน นิเทศ
ชี้แจง แนะนำ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ และกระตุ้นให้มีความ
กระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ

1.7 งานโรงเรียนเอกชน จากผลการวิจัยพบว่า สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาเอกชนไม่ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุน ให้ดำเนินการส่งเสริม
งานวิชาการสำหรับโรงเรียนเอกชน สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ควบคุม ดูแล
โรงเรียนเอกชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอที่รับผิดชอบ ทั้งงานธุรการ การเงิน และ
งานวิชาการ งานธุรการ การเงิน ศึกษาธิการอำเภอจะออกตรวจ แนะนำให้
โรงเรียนปฏิบัติให้ถูกต้อง ส่วนงานวิชาการนั้นจะดำเนินการให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพ
จะต้องจัดอบรมสัมมนา ครู และผู้บริหาร ให้มีความรู้ทางด้านวิชาการและการบริหาร

ในการแก้ปัญหาดังกล่าว จากการวิจัยพบว่า ผู้ให้การสัมภาษณ์
ได้เสนอแนะทางแก้ปัญหา ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ควรจัดสรร
งบประมาณให้อำเภอที่มีโรงเรียนเอกชนหลายโรงเรียน เพื่อดำเนินการส่งเสริมงาน
วิชาการ

จากประสบการณ์ ผู้ทำวิจัย ซึ่งเคยปฏิบัติราชการในท้องที่อำเภอ ที่มีโรงเรียนเอกชนหลายโรงเรียน ได้จัดอบรมครู ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน งบประมาณ ค่าเนิการได้จากผู้บริหารโรงเรียน การจัดแบบนี้ไม่สามารถจะจัดอบรม เพื่อส่งเสริม ให้ครูมีความรู้ ด้านการเรียนการสอนได้มากนัก เพราะไม่มีงบประมาณสนับสนุนให้ อำเภอสามารถดำเนินการได้ ถ้าทำให้จะเกิดผลดีต่อโรงเรียนเอกชนอย่างยิ่ง

1.6 งานพิธีการ จากการวิจัยพบว่า มีปัญหามาก ได้แก่ ขาด ขยานพาหนะที่จะให้เจ้าหน้าที่นำไปใช้ในการจัดหาและเตรียมอุปกรณ์มาใช้ในงานพิธีการ และอำเภอไม่ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการในงานพิธีการนั้น ๆ ไว้โดยเฉพาะ ต้องขอบริจาคจากส่วนราชการต่าง ๆ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอมีหน้าที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับพิธีทางศาสนา ในงานพิธีการต่าง ๆ เช่น งานรัฐพิธี ราชพิธี ต้องจัดเตรียม อุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้ในงานนั้น ความถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษาธิการ อำเภอ เมื่อขาดแคลนขยานพาหนะที่จะใช้ในงานนั้น ทำให้การปฏิบัติงานไม่คล่องตัว เท่าที่ควร ไม่เกิดผลดี การจัดงานพิธีการต่าง ๆ ไม่ได้จัดสรรงบประมาณเอาไว้ ปัญหา นี้มีความสำคัญเช่นกัน โดยทั่วไปงบประมาณเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการบริหารงาน ซึ่งจะต้งนำมาใช้จ่ายในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ในเมื่ออำเภอไม่ได้จัด งบประมาณให้ ทำให้ส่งผลกระทบต่อศึกษาธิการอำเภอมากที่สุด โดยต้องขอ บริจาคจากส่วนราชการต่าง ๆ

ในการแก้ปัญหาดังกล่าว จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้การ สัมภาษณ์ ได้เสนอแนะให้อำเภอประชุมหัวหน้าส่วนราชการ วางแผนการจัดงานพิธีการ กำหนดให้ส่วนราชการที่มีรถยนต์เพื่อใช้ในราชการ นำมาใช้ในงานพิธีการ และวางแผน จัดหาเงินเพื่อนำมาใช้ในงานพิธีต่าง ๆ

2. งานวิชาการ และกิจกรรมการศึกษา

2.1 การรวบรวมข้อมูลทางการศึกษา จากการวิจัยพบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดเก็บข้อมูลและจัดทำสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โสฬส สิงห์ชวา (2527) ที่พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับสำนักงานศึกษาธิการอำเภอขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการเก็บข้อมูลและจัดทำสถิติการศึกษา การจัดเก็บข้อมูล สถิติการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม เป็นงานที่สำคัญที่ศึกษาธิการอำเภอต้องปฏิบัติ เพราะข้อมูลสถิติการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารการศึกษา ดังที่ ไพบุลย์ เสียงก่อง (2525) ได้กล่าวถึงประโยชน์ข้อมูลสถิติไว้ว่า ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นเครื่องมือชี้ภาวะสังคม เป็นตัวกลางในการเปรียบเทียบ ขนาดของสิ่งต่าง ๆ ช่วยในตัดสินใจ และเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน คือ การวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การควบคุม และการติดตามประเมินผล ประกอบกับปัจจุบันสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้สำนักงานศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติงานในลักษณะศูนย์ 3 ศูนย์ คือ ศูนย์ข้อมูลสถิติและวางแผน ศูนย์บริการ และประสานงานและศูนย์ติดตามและประเมินผล และจากการวิจัยของ วิบูลย์ เหลืองสะอาด (2520) เรื่อง การบริการอำเภอ พบว่า ในการวางแผนและโครงการต่าง ๆ มีปัญหาเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติต่าง ๆ ไม่สมบูรณ์ มีการรวบรวมข้อมูลไว้น้อยมากและข้อมูลที่มีอยู่ไม่ทันสมัย ดังนั้นสำนักงานศึกษาธิการอำเภอจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดเก็บข้อมูลและจัดทำสถิติ ในสภาพปัจจุบันสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ นอกจากมีศึกษาธิการอำเภอและผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอแล้ว มีอัตรากำลังข้าราชการพลเรือนสามัญซึ่งเป็นอัตรากำลังทางค้ำชूरการและการเงินบัญชีเท่านั้น (มงคล ศรีไพวรรณ, 2533) ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีประสบการณ์ในด้านการบริหารทั่วไปและงานค้ำชूरการ ส่วนทางค้ำชूरการซึ่งทำหน้าที่แผนงานวิชาการ ข้อมูลสถิติ การศึกษา และกิจกรรมการศึกษา ยังขาดบุคลากรที่จะปฏิบัติงานค้ำชूरการนี้

ในการแก้ปัญหาดังกล่าว จากการวิจัยพบว่าผู้ให้การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เสนอแนะให้สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ บรรจุนักศึกษากำลังนักวิชาการ การศึกษาให้ครบทุกอำเภอ และให้จังหวัดจัดอบรมบุคลากรในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ให้มีความรู้ทางด้านวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับโครงการพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2533) โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการไว้ว่า เพื่อให้สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด/อำเภอ มีข้อมูล สถิติและสารสนเทศที่จะอำนวยความสะดวกในการนำเอาไปใช้ในการวางแผน และการบริหารการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมที่ถูกต้อง สมบูรณ์ ทันสมัยและเชื่อถือได้ รวมทั้งให้ระบบการไหลเวียนของข้อมูลสถิติในระดับจังหวัดและอำเภอมีความชัดเจนกระชับ สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะต้องสอดคล้องกันทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อให้บรรลุตามโครงการของพัฒนากุศลกรที่รับผิดชอบด้านข้อมูล สถิติและสารสนเทศของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด/อำเภอ ให้มีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของข้อมูล สถิติ และสารสนเทศ และสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การวิเคราะห์การใช้และขอคั้งงบประมาณ จากการวิจัยพบว่า มีปัญหาในเรื่องอำนาจหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาไม่ชัดเจน ขาดกฎหมายรองรับ ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์งบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โสหัส สิงห์ขวา (2527) ที่พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาไม่ชัดเจนขาดกฎหมายรองรับ ทำให้มี ปัญหาในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสวัสดิ์ แก้วสมบูรณ์ (2525) พบว่า การกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบทางวิชาการของศึกษาธิการอำเภอยังมีปัญหาและยังไม่ถูกโดยหลักการ ขาดกฎหมายรองรับและไม่ชัดเจน ศึกษาธิการอำเภอเป็นข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากรับผิดชอบงานที่ระเบียบและกฎหมายกำหนดไว้แล้ว ยังได้รับมอบหมายจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นองค์กรกลาง

และผู้แทนกระทรวงรับผิดชอบ ในการกำกับ ควบคุมดูแลงานในหน้าที่ของกระทรวง-
ศึกษาธิการในอำเภอให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงาน/โครงการ ที่กระทรวงกำหนด
ปฏิบัติงานให้แก่กรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นราชการส่วนกลางและมีหน่วยงานอยู่ในอำเภอ การ
ปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก ทั้งนี้เพราะรูปแบบ ระเบียบ กฎหมาย รวมทั้ง
องค์กรที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาแตกต่างกัน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ,
2533)

ในการแก้ปัญหาดังกล่าว จากการวิจัยพบว่า ผู้ให้การสัมภาษณ์
ส่วนใหญ่เสนอแนะให้กระทรวงศึกษาธิการออกระเบียบหรือเสนอออกกฎหมาย กำหนด
อำนาจหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอในส่วนที่เกี่ยวข้องสถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา
ให้ชัดเจน ดังที่ สมพงษ์ เกษมสิน (2517) กล่าวว่า อำนาจหน้าที่และความรับ
ผิดชอบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการบริหารงาน เหตุว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหาร
งานนั้น สาเหตุหนึ่งเกิดจากการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบไม่ชัดเจน หรือ
อำนาจหน้าที่ไม่ได้สัดส่วนและสมดุลกัน

2.3 งานพัฒนาชนบท จากการวิจัยพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับระบบ
บริหารราชการไม่เอื้ออำนวย แต่ละกระทรวง ทบวง กรม ต่างก็ปฏิบัติจัดทำ ไม่
ประสานกันเท่าที่ควร ผลการวิจัยได้สอดคล้องกับ ไพรัตน์ เคชะรินทร์ (2531) ได้
ประมวลปัญหาตามโครงสร้างของระบบราชการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทไว้
ดังนี้ การพัฒนาชนบทในมีจจุบันรับผิดชอบโดยหลายกระทรวง ทบวง กรมและองค์กร
เอกชนหลายฝ่าย มีแผนงาน โครงการและวิธีดำเนินการแตกต่างกัน ทำให้เกิดความ
สับสน ข้ำซ้อนและสิ้นเปลืองงบประมาณ แผนงาน โครงสร้าง มักจะกำหนดขึ้นจาก
ส่วนราชการ และกรมเจ้าสังกัด เป็นผู้ควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณ โดยการอนุมัติ
จากสำนักงานประมาณ ข้าราชการที่ทำงานด้านพัฒนาชนบท มักจะประสบปัญหาการ
ประสานงาน ค้างทำงานโดยไม่มีเป้าหมายและแผนงานที่แน่นอน ที่มีก็เป็นของบุคคล
ผู้เป็นผู้นำของหน่วยงานมากกว่าเป็นแผนและเป้าหมายขององค์กร

จากปัญหาดังกล่าว การวิจัยพบว่า ผู้ให้การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่
ได้เสนอแนะการแก้ปัญหาให้กระทรวง ทบวง กรม กำหนดโครงการ แผนงานร่วมกัน
ให้สามารถดำเนินการได้ และจัดตั้งคณะทำงาน จัดระบบการประสานงานให้มี

ประสิทธิภาพ และ ไพร์ตัน เคชะรินทร์ (2531) ได้แนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหา
 ดังนี้ ต้องสร้างกลไกการวางแผนอย่างมีรูปแบบง่าย ๆ สามารถแสดงแผนงาน
 โครงสร้างในค่านต่าง ๆ รวมทั้งงบประมาณของโครงการในระดับ กระทรวง หนวง
 กรม จังหวัด อำเภอและตำบล ส่งเสริมให้มีหน่วยงานวางแผนระดับอำเภอให้เข้มแข็ง
 มีอำนาจทั้งทางวิชาการและงบประมาณ

1.4 งานความมั่นคงแห่งชาติ จากการวิจัยพบว่า ศึกษาธิการ
 อำเภอชาตขวัญและกำลังใจปฏิบัติงานตามโครงการพิเศษ เนื่องจากไม่มีงบประมาณ
 สนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โสฬส สิงห์ขวา (2527) ที่พบว่า
 ศึกษาธิการอำเภอชาตขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเนื่องจากสวัสดิการต่าง ๆ มีน้อย
 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สวัสดิ์ แก้วสมบูรณ์ (2525) ที่พบว่า ศึกษาธิการ
 อำเภอมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานน้อย ชาคแรงจูงใจในการทำงาน ฉะนั้น
 ผู้บริหารระดับสูงจึงควรคำนึงและพยายามหาทางบำรุงขวัญและสร้างแรงในการจูงใจใน
 การทำงานของศึกษาธิการอำเภออย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง เพื่อให้การปฏิบัติงานมี
 ประสิทธิภาพ ดังที่ กิติมา ปรีคีติติก (2529) กล่าวว่า ผู้บริหารที่ฉลาดจะต้องมีวิธี
 การ หรือหาวิธีการได้ก็ตามที่จะสร้างขวัญหรือสร้างความพอใจให้เกิดขึ้นในบุคคล ใน
 หน่วยงานให้ได้ ถ้าหากผู้บริหารท่านใดทำได้ก็เป็นการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นใน
 หน่วยงานให้หมดไปได้ และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ดีขึ้น เงิน หรือ
 งบประมาณเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่จะจูงใจบุคคลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานและสร้าง
 ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้เกิดผลดี

ในการแก้ปัญหาดังกล่าว จากการวิจัยพบว่า ผู้ให้การสัมภาษณ์
 ส่วนใหญ่ เสนอแนะให้กระทรวงศึกษาธิการจัดสรรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ให้เอื้อ
 อำนวยต่อการปฏิบัติงานตามโครงการพิเศษ ดังที่ กิติมา ปรีคีติติก กล่าวว่า ผู้บริหาร
 พึงมีบทบาทในการสร้างความพึงพอใจในการทำงานให้เกิดขึ้น โดยจัดสวัสดิการต่าง ๆ
 ภายในองค์การให้เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดสรรงบประมาณให้สำนักงานศึกษาธิการอำเภอให้เพียงพอ เพื่อให้การปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอ ในฐานะกระทรวงศึกษาธิการและองค์กรกลางทางการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม ฐานะสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และฐานะผู้ปฏิบัติงานให้กรมต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และคุรุสภา และปฏิบัติงานในลักษณะของศูนย์ 3 ศูนย์ ได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะผลการวิจัย พบว่า งบประมาณที่จัดสรรให้ไม่เพียงพอ ทำให้มีปัญหาในการดำเนินงาน

2. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดสรรอัตราเจ้าหน้าที่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ให้เหมาะสมกับปริมาณของแต่ละอำเภอ ควรจัดสรรอัตรานักวิชาการศึกษาให้ครบทุกอำเภอ เพื่อช่วยเหลือศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล จัดทำสถิติและการวางแผน งานวิชาการ ทั้งนี้เพราะผลการวิจัย พบว่า จำนวนเจ้าหน้าที่ของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอไม่สอดคล้องกับปริมาณและขนาดแคลนบุคลากรในค่านวิชาการ การเก็บข้อมูลและจัดทำสถิติทางการศึกษาและการวัฒนธรรม

3. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ควรจัดฝึกอบรมสัมมนาให้เจ้าหน้าที่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ มีความรู้ในงานค่านวิชาการ งานธุรการ ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้เพราะผลการวิจัย พบว่า ข้าราชการสำนักงานศึกษาธิการอำเภอขาดการฝึกอบรม สัมมนา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานของศึกษาธิการอำเภอ ทุกเขตการศึกษา เพื่อให้ทราบปัญหาการบริหาร ให้ชัดเจนและกว้างขวางยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัย รูปแบบและโครงสร้างอำนาจการบริหารงานของศึกษาธิการจังหวัดและศึกษาธิการอำเภอ เพื่อสนองตอบสภาพและปัญหาการบริหารงานของศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ ในปัจจุบันและอนาคต